

ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Διεθνής Διαιτησία

Δρ Ιωάννης Κυρ. Σωμαράκης

Εαρινό εξάμηνο 2017

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Νομική Σχολή

Επιστ. Υπεύθυνος: Καθηγητής Χ. Π. Παμπούκης

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

- Η διαιτησία ως μορφή «ιδιωτικής δικαιοσύνης»
- Η συμφωνία διαιτησίας ως σύμβαση (άρθρο 7 § 1 του Πρότυπου Νόμου UNCITRAL)
- Η αυτοτέλεια της ρήτηρας διαιτησίας
- Ο δικαιοδοτικός αποκλεισμός των κρατικών δικαστηρίων
- Η *lex facit arbitrum* ως *lex arbitri*
- Η δυνατότητα εφαρμογής περισσότερων δικαίων στη διαιτησία (διαφορετικό δίκαιο στη συμφωνία της διαιτησίας, διαφορετικό δίκαιο στη διαιτητική διαδικασία και διαφορετικό δίκαιο στην ουσία της διαφοράς)
- Η θεωρία της «αποχωρικοποίησης» («*delocalization*») της διαιτησίας και η αρχή της σχετικότητας των διαιτητικών αποφάσεων (contra Άρθρο V § 1 εδ. ε' της Σύμβασης της Νέας Υόρκης)

ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

- Η διαμεσολάβηση (mediation) και ο συμβιβασμός (conciliation)
- Η διαμεσολάβηση-διαιτησία (med/arb)
- Η πραγματογνωμοσύνη (expert determination)
- Σύγκριση της διαιτησίας με τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης διαφορών

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

- Ημεδαπή και αλλοδαπή
 - Η ημεδαπή υπόκειται σε αγωγή ακύρωσης κατά τον ΚΠολΔ (άρθρο 897 επ. ελλΚΠολΔ) και εάν είναι διεθνής κατά το άρθρο 34 του Ν. 2735/99
 - Η αλλοδαπή υπόκειται σε αναγνώριση και εκτέλεση (σύμφωνα με τα άρθρα IV και V της Σύμβασης της Νέας Υόρκης περί αναγνώρισεως και εκτελέσεως αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων [1958])
 -
- Εσωτερική και διεθνής
 - Η εσωτερική ρυθμίζεται κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρα 867 επ.)
 - Η διεθνής ρυθμίζεται κατά τον Ν. 2735/99
 - Στοιχεία διεθνικότητας της διαιτησίας: άρθρο 1 § 2 του Ν. 2735/99
- Ad hoc και θεσμική

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ (1)

- Η αυτοτέλεια της διαιτητικής ρήτηρας
- Η ακυρότητα της κύριας σύμβασης δεν συνεπάγεται και ακυρότητα της διαιτητικής ρήτηρας
 - Άρθρο 16 § 1 του πρότυπου νόμου UNCITRAL και του Ν. 2735/99, άρθρο 6 § 9 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC, άρθρο 23 § 2 των Κανόνων Διαιτησίας UNCITRAL, άρθρο 23 § 2 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA
- Εφαρμοστέο δίκαιο στη συμφωνία περί διαιτησίας
 - Εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής του Κ/σμού Ρώμη I (βλ. άρθρο 1 § 2 στοιχ. ε')
 - Άρθρο II § 3 της Σ.Ν.Υ.
- Ουσιαστικό κύρος της συμφωνίας
 - Προϋποθέσεις
 - Γενικές προϋποθέσεις εγκυρότητας των συμβάσεων
 - Ικανότητα των μερών (άρθρο V § 1 εδ. α' της Σ.Ν.Υ. και άρθρο 34 § 2 στοιχ. α' αα) του Ν. 2735/99)
 - Υποκειμενική διαιτητευσιμότητα
 - Αντικειμενική διαιτητευσιμότητα (άρθρο 34 § 2 στοιχ. β, αα) του Ν. 2735/99)

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ (2)

- Ελάχιστο περιεχόμενο
 - Άρτιες και παθολογικές ρήτρες
- Τύπος
 - Έγγραφος τύπος
 - Άρθρο 7 § 3 του Ν. 2735/99
 - Οι κατά παραπομπή ρήτρες
 - Άρθρο II § 2 της Σ.Ν.Υ.
 - Άρθρο 7 §§ 5 και 6 του Ν. 2735/99
- Εύρος της συμφωνίας περί διαιτησίας
 - Άρθρο V § 1 εδ. γ' της Σ.Ν.Υ.
 - Κατηγορίες απαιτήσεων που εμπίπτουν στη συμφωνία περί διαιτησίας
 - Ερμηνεία της συμφωνίας περί διαιτησίας

Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

- Αριθμός των διαιτητών
 - Άρθρο 10 του Ν. 2735/99, άρθρο 12 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC, άρθρο 7 των Κανόνων Διαιτησίας UNCITRAL, άρθρο 5 § 8 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA
- Τρόποι διορισμού των διαιτητών
 - Διορισμός από κέντρα διεθνούς διαιτησίας ή άλλες αρχές
 - Άρθρο 12 σημ. 8 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC, άρθρο 6 των Κανόνων Διαιτησίας UNCITRAL, άρθρο 5 § 7 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA
 - Δικαστική συνδρομή στη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου
 - Αρμόδιο δικαστήριο
- Υποχρέωση ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των διαιτητών
 - Άρθρο 11 § 5 του Ν. 2735/99, άρθρο 11 § 1 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC, άρθρο 5 § 3 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA
 - Υποχρέωση του διαιτητή να αποκαλύπτει ο ίδιος στοιχεία που μπορούν να θέσουν εν αμφιβόλω την ανεξαρτησία του
 - Άρθρο 12 § 1 του Ν. 2735/99

Η ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

- Η αρχή της *Compétence- Compétence*
 - Καταφατικό αποτέλεσμα της συμφωνίας διαιτησίας
 - Καταρχήν αρμόδιο να επιληφθεί επί ενστάσεων για τη δικαιοδοσία του είναι το διαιτητικό δικαστήριο (π.χ. άρθρο 16 του Ν. 2735/99 και 23.1 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA)
 - Αποφατικό αποτέλεσμα της συμφωνίας διαιτησίας
 - Τα κρατικά δικαστήρια οφείλουν να παραπέμψουν την υπόθεση στους διαιτητές μετά από μία *prima facie* εξέταση της διαιτητικής συμφωνίας
 - Ενστάσεις για τη δικαιοδοσία του διαιτητικού δικαστηρίου μπορούν να υποβληθούν από την αρχή και σε τακτικά δικαστήρια, όταν κάποιο μέρος που δεν επιθυμεί την υπαγωγή της διαφοράς σε διαιτησία καταφεύγει στα κρατικά δικαστήρια (π.χ. άρθρο II § 3 της Σ.Ν.Υ. όταν δεν υπάρχει ούτε «αποχρώσα» συμφωνία διαιτησίας)
 - Ενστάσεις για τη δικαιοδοσία του διαιτητικού δικαστηρίου μπορούν να υποβληθούν και ως λόγοι ακύρωσης/άρνησης της εκτέλεσης της διαιτητικής απόφασης

ΕΚΚΡΕΜΟΔΙΚΙΑ ΚΑΙ ΔΕΔΙΚΑΣΜΕΝΟ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

- Εκκρεμοδικία
 - Τα κρατικά δικαστήρια δεν μπορούν να αποφασίσουν επί της ουσίας της διαφοράς όταν οι διαιτητές έχουν επιληφθεί πρώτοι
- Δεδικασμένο διαιτητικών αποφάσεων
 - Η διαιτητική απόφαση έχει ισχύ δεδικασμένου όσον αφορά στις υπάρχουσες και στις μεταγενέστερες διαφορές μεταξύ των μερών
 - Αρνητική και θετική λειτουργία του δεδικασμένου
 - Η διαιτητική απόφαση δεν έχει ισχύ δεδικασμένου όσον αφορά σε τρίτα πρόσωπα
 - Δίκαιο με το οποίο κρίνονται τα όρια του δεδικασμένου

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΙΤΗΤΩΝ ΜΕ ΤΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

- Παρέμβαση των κρατικών δικαστηρίων
 - Επικουρικά για την προαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας
 - Στο στάδιο της συγκρότησης του διαιτητικού δικαστηρίου
 - Για την αποπομπή ενός διαιτητή
 - Στο στάδιο της συλλογής των αποδείξεων
 - Για την επιβολή των ασφαλιστικών μέτρων που διατάσσονται από το διαιτητικό δικαστήριο
 - Ακυρωτικά για την προσβολή της διαιτητικής απόφασης μέσω ακύρωσης ή άρνησης αναγνώρισης και εκτέλεσης και για την προστασία της δημόσιας τάξης
 - Η απόφαση ΔΕΚ Eco Swiss (1999)
 - Η απόφαση ΔΕΚ Mostaza Claro (2006)
- Τα διαιτητικά δικαστήρια ως συνομιλητές του Δικαστηρίου της Ένωσης;
 - Η υιοθέτηση του οργανικού κριτηρίου επικοινωνίας
 - Η αρχή της «δεύτερης ματιάς»
 - Η απόφαση ΔΕΚ Nordsee (1982)
 - Η απόφαση ΔΕΚ Almelo (1944)
 - Η απόφαση ΔΕΚ Eco Swiss (1999)

Η ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ (1)

- Επιλογή καταρχάς από τα μέρη και κατά δεύτερον από τους διαιτητές του δικονομικού συστήματος που θα διέπει τη διαιτητική διαδικασία
 - Άρθρο 19 του Ν. 2735/99
 - Άρθρο 19 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC
 - Άρθρο 16.4 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA
- Συνήθως τα μέρη και οι διαιτητές δεν δεσμεύονται από το δικονομικό δίκαιο της έδρας της διαιτησίας
 - Contra άρθρο 16.4 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA
- Το διαιτητικό πλαίσιο αναφοράς (terms of reference)
 - Άρθρο 23 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC

Η ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ (2)

- **Λήψη ασφαλιστικών μέτρων**
 - Για την προσωρινή ρύθμιση των εννόμων σχέσεων που ερίζουν οι διάδικοι (άρθρο 26 § 2 των Κανόνων Διαιτησίας της UNCITRAL)
 - Για την εξασφάλιση της μελλοντικής εκτελέσεως της διαιτητικής απόφασης
 - Πριν τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου
 - Από το κρατικό δικαστήριο που παρουσιάζει ένα «πραγματικό συνδεδεκό στοιχείο» με το αντικείμενο των αιτούμενων μέτρων (π.χ. της δωσιδικίας του καθ' ού ή του τόπου λήψης ή παραγωγής των αποτελεσμάτων του αιτούμενου μέτρου)
 - Άρθρο 9 του Ν. 2735/99, 28 § 2 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC
 - Μετά τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου
 - Από το διαιτητικό δικαστήριο
 - Άρθρο 17 § 1 του Ν. 2735/99, 28 § 2 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC , 25 § 1 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA ,26 των Κανόνων Διαιτησίας της UNCITRAL
 - Από το αρμόδιο κρατικό δικαστήριο
 - Άρθρο 9 του Ν. 2735/99, 28 § 2 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC, 25 § 3 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA
- **Εκτέλεση αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων**
 - Άρθρο 17 § 2 του Ν. 2735/99
- **Δικαστικά έξοδα και κόστος διαδικασίας**
 - Άρθρο 32§ 4 του Ν. 2735/99, άρθρα 37 & 38 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC, άρθρα 40 & 42 των Κανόνων Διαιτησίας της UNCITRAL, άρθρο 28 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA
- **Αποδεικτική διαδικασία και μάρτυρες**
 - Άρθρο 25 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC, άρθρα 20 & 21 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA, άρθρα 27 και 28 των Κανόνων Διαιτησίας της UNCITRAL
- **Ακροαματική διαδικασία**
 - Άρθρο 26 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC, 19 των Κανόνων Διαιτησίας του LCIA

Η ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

- Είδη διαιτητικών αποφάσεων
- Εφαρμοστέο δίκαιο επί της ουσίας της διαφοράς
 - Άρθρο 28 του Ν. 2735/99, άρθρο 21 των Κανόνων Διαιτησίας του ICC, άρθρο 35 των Κανόνων Διαιτησίας της UNCITRAL
 - Επιλογή εφαρμοστέου δικαίου από τα μέρη
 - Επιλογή εφαρμοστέου δικαίου από το διαιτητή

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

- Αγωγή ακύρωσης της ημεδαπής διαιτητικής απόφασης
 - Λόγοι ακύρωσης
 - Άρθρο 34 του Ν. 2735/99
 - ΑΠ 102/2012
- Άρνηση αναγνώρισης και εκτέλεσης της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης
 - Λόγοι απόρριψης της αίτησης αναγνώρισης και εκτέλεσης
 - Άρθρο V της Σύμβασης της Νέας Υόρκης περί αναγνώρισεως και εκτελέσεως αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων (1958)
 - ΑΠ 2273/2009
 - ΕφΠειρ 30/2012
 - ΑΠ 1657/2014